BUYUK BRITANIYADA FARMATSEVTIKA TAJRIBASI VA UNING O‘ZBEKISTON AMALIYOTIDAGI AHAMIYATI

Javlon Samandarov Nurmamatovich
University of Liverpool
Master Degree, Faculty of Science, Toxicology and Pharmacology
Liverpool L1 2SU, United Kingdom

Annotatsiya: *Mazkur maqolada Buyuk Britaniya farmatsevtika tizimining zamonaviy yondashuvlari, National Health Service (NHS) doirasida farmatsevtlarning o‘rni, Pharmacy First dasturi, elektron retsept tizimi hamda farmakovigilans mexanizmlari tahlil qilinadi. Shuningdek, Buyuk Britaniyada olingan tajribalarni O‘zbekiston farmatsevtika amaliyotiga tatbiq etish imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Muallifning University of Liverpoolda Toxicology and Pharmacology yo‘nalishidagi tahsili asosida tizimning amaliy afzalliklari va istiqbollari yoritiladi.*

Kalit so‘zlar: *NHS, Pharmacy First, elektron retsept, klinik farmatsiya, farmakovigilans, GMP, Buyuk Britaniya, O‘zbekiston, toksikologiya, farmakologiya.*

Kirish

Bugungi kunda farmatsevtika sohasi nafaqat dori vositalarini ishlab chiqarish va sotish, balki bemor xavfsizligi, profilaktika va sog‘liqni saqlash tizimining samaradorligini oshirish bilan ham chambarchas bog‘liq. Buyuk Britaniya ushbu yo‘nalishda dunyoning ilg‘or davlatlaridan biri hisoblanadi. O‘zbekistonda esa so‘nggi yillarda farmatsevtika sanoatini modernizatsiya qilish, GMP standartlarini joriy etish va mahalliy ishlab chiqarishni kengaytirish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda.

Buyuk Britaniyada farmatsevtlarning o‘rni

Buyuk Britaniyada farmatsevtlar oddiy dorixona xodimi sifatida emas, balki sog‘liqni saqlash tizimining muhim klinik bo‘g‘ini sifatida faoliyat yuritadilar. Ular bemorlarga dori vositalarini to‘g‘ri qabul qilish bo‘yicha maslahat beradi, surunkali kasalliklarni monitoring qiladi hamda ayrim holatlarda mustaqil ravishda davolash bo‘yicha tavsiyalar beradi. Ko‘plab dorixonalarda qon bosimini o‘lchash, emlash va chekishni tashlash dasturlari ham amalga oshiriladi.

NHS va Pharmacy First tizimi

Buyuk Britaniyada NHS tizimi aholining katta qismiga bepul tibbiy xizmat ko‘rsatadi. Pharmacy First dasturi esa bemorlarga tomoq og‘rig‘i, sinusit, quloq infeksiyalari va boshqa yengil kasalliklarda shifokorga murojaat qilmasdan turib farmatsevt orqali maslahat va davolanish imkonini beradi. Bu tizim GP shifokorlar yuklamasini kamaytiradi va bemorlar uchun vaqtni tejaydi.

Elektron retsept va farmakovigilans

Buyuk Britaniyada elektron retsept tizimi keng joriy etilgan bo‘lib, bemorning dori tarixi markazlashgan tizimda saqlanadi. Bu noto‘g‘ri dori berish holatlarini kamaytiradi va

dori vositalarining o‘zaro ta’sirini nazorat qilish imkonini beradi. Farmakovigilans tizimi esa nojo‘ya ta’sirlarni erta aniqlash va xavfsizlikni oshirishga xizmat qiladi.

Buyuk Britaniya tizimining afzalliklari

Buyuk Britaniya tizimining asosiy afzalliklari sifatida farmatsevtlarning klinik mustaqilligi, kuchli ilmiy tadqiqot bazasi, universitetlar va sanoat o‘rtasidagi hamkorlik hamda zamonaviy laboratoriyalarni keltirish mumkin. Bundan tashqari, elektron sog‘liqni saqlash tizimlari xizmat sifati va tezligini oshiradi.

Buyuk Britaniya tizimining kamchiliklari

Shu bilan birga, tizimning ayrim kamchiliklari ham mavjud. NHS tizimidagi moliyaviy bosim sababli ayrim hududlarda dorixonalar soni qisqarmoqda. Farmatsevtlar zimmasiga yuklanayotgan vazifalar hajmi ortib borayotgani esa kadrlar yetishmovchiligi muammosini yuzaga keltirmoqda.

O‘zbekistondagi mavjud tizim

O‘zbekistonda farmatsevtika sanoati so‘nggi yillarda jadal rivojlanmoqda. Mahalliy ishlab chiqarish korxonalari soni ortib, GMP standartlari joriy etilmoqda. Biroq klinik farmatsiya va farmatsevtlarning mustaqil konsultativ roli hali Buyuk Britaniyadagidek rivojlanmagan. Aholining ko‘pchiligi farmatsevtni asosan dori sotuvchi mutaxassis sifatida qabul qiladi.

Taqqoslash va istiqbollar

Buyuk Britaniyada farmatsevt bemor bilan bevosita ishlovchi klinik mutaxassis bo‘lsa, O‘zbekistonda asosiy e'tibor ishlab chiqarish va distribyutsiyaga qaratilgan. Kelajakda elektron retsept tizimini kengaytirish, klinik farmatsiyani rivojlantirish va farmatsevtlarning vakolatlarini kengaytirish O‘zbekiston uchun muhim yo‘nalishlardan biri bo‘lishi mumkin.

Talaba nuqtai nazari

University of Liverpoolda Toxicology and Pharmacology yo‘nalishida tahsil olayotgan o‘zbekistonlik talabalar uchun Buyuk Britaniya tizimi katta tajriba maktabi hisoblanadi. Zamonaviy laboratoriyalar, ilmiy tadqiqot markazlari va amaliyot dasturlari orqali olingan bilimlar keyinchalik O‘zbekiston farmatsevtika tizimini rivojlantirishga xizmat qilishi mumkin. Ayniqsa toksikologiya, farmakologiya va klinik farmatsiya yo‘nalishlarida xalqaro tajribani olib kirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Buyuk Britaniya farmatsevtika tajribasi bemor markazidagi yondashuv, raqamlashtirish va klinik farmatsiyani rivojlantirish orqali yuqori samaradorlikka erishgan. Ushbu tajribalarni O‘zbekiston sharoitiga moslashtirib joriy etish sog‘liqni saqlash tizimi sifatini oshirish, farmatsevtlarning rolini kuchaytirish va aholiga ko‘rsatilayotgan xizmatlarni takomillashtirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. National Health Service (NHS) Pharmacy Services materials.
2. General Pharmaceutical Council guidance.
3. World Health Organization reports on pharmacy services.

4. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi materiallari.
5. Farmatsevtika bo‘yicha ilmiy maqolalar va xalqaro hisobotlar.